Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 6 februari 2025*

”Begäran om förhandsavgörande – Bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner – Direktiv 2011/7/EU – Handelstransaktioner mellan företag – Artikel 3.5 – Skyldighet för medlemsstaterna att se till att betalningsfrister i avtal mellan företag inte överstiger 60 kalenderdagar – Avtalsparterna får fastställa längre betalningsfrister – Villkor avseende ett uttryckligt fastställande av en sådan frist i avtalet – Villkor att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären att en sådan frist fastställs – Kumulativa villkor – Avtal vars villkor uteslutande har bestämts av den ena av parterna – Avtalsvillkor genom vilket gäldenären ensidigt fastställer en betalningsfrist på 120 dagar – Rättsstridighet”

I mål C-677/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (Distriktsdomstolen i Katowice – Katowice Öst, Polen) genom beslut av den 26 september 2022, som inkom till domstolen den 2 november 2022, i målet

Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe A.

mot

P. S.A.,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av ordföranden på andra avdelningen K. Jürimäe, tillika tillförordnad ordförande på tredje avdelningen, domstolens ordförande K. Lenaerts, tillika tillförordnad domare på tredje avdelningen, samt domarna N. Jääskinen, M. Gavalec och N. Piçarra (referent),

generaladvokat: A. Rantos,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– P. S.A., genom J. Janczewski och A. Paniczek,

* Rättegångsspråk: polska.

– Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,

– Tysklands regering, genom J. Möller, J. Heitz och M. Hellmann, samtliga i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom G. Gattinara och M. Owsiany-Hornung, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 30 maj 2024 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 3.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EUT L 48, 2011, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe A. (nedan kallat A.) och P. S.A. angående lagenligheten av ett avtalsvillkor genom vilket P. S.A. ensidigt fastställde en betalningsfrist på 120 kalenderdagar som var tillämplig på fakturor som var hänförliga till avtal som ingåtts med A.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2011/7

3 Skälen 12, 13 och 28 i direktiv 2011/7 har följande lydelse:

”(12) Sen betalning är ett avtalsbrott som har blivit ekonomiskt intressant för gäldenärer i de flesta medlemsstater genom att räntan vid sen betalning är låg eller obefintlig och/eller indrivningsförfarandena långsamma. Det krävs en avgörande kulturförändring, så att betalningar i rätt tid blir standard och undantaget från rätten att ta ut ränta bör alltid anses vara ett grovt oskäligt avtalsvillkor eller bruk, för att vända denna utveckling och motverka sena betalningar. En sådan förändring bör också inbegripa införandet av särskilda bestämmelser om betalningstider …

(13) Betalningstiden i avtal mellan företag bör följaktligen generellt begränsas till högst 60 kalenderdagar. Det kan dock förekomma situationer då företag behöver längre betalningstider, t.ex. när företag vill erbjuda sina kunder handelskredit. Det bör därför även i fortsättningen vara möjligt för parterna att särskilt avtala om betalningstider som överstiger 60 kalenderdagar, dock under förutsättning att en sådan förlängning inte är grovt oskälig gentemot borgenären.

…

(28) Detta direktiv bör förbjuda missbruk av avtalsfriheten till borgenärens nackdel. Följaktligen ska ett avtalsvillkor eller ett bruk som rör tidpunkt eller period för betalning … som inte kan motiveras på grundval av de avtalsvillkor som gäldenären beviljats, eller om syftet med ett avtalsvillkor eller bruk i huvudsak är att förse gäldenären med ytterligare likviditet på bekostnad av borgenären, anses utgöra sådant missbruk. … Detta direktiv bör inte påverka nationella bestämmelser om sättet för ingående av avtal …”

4 Artikel 1 i detta direktiv har rubriken ”Syfte och tillämpningsområde”. I punkt 1 i denna artikel föreskrivs följande:

”Syftet med detta direktiv är att bekämpa sena betalningar vid handelstransaktioner, för att se till att den inre marknaden fungerar väl och därigenom främja företagens, särskilt de små och medelstora företagens, konkurrenskraft.”

5 Artikel 2 i nämnda direktiv har rubriken ”Definitioner”. Där föreskrivs följande:

”I detta direktiv avses med

1) *handelstransaktioner*: transaktioner mellan företag eller mellan företag och offentliga myndigheter som leder till leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster mot ersättning,

2) *offentlig myndighet*: varje upphandlande myndighet enligt definitionen i artikel 2.1 a i [Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (EUT L 134, 2004, s. 1)] och i artikel 1.9 i [Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster (EUT L 134, 2004, s. 114)], oavsett upphandlingens föremål eller värde,

3) *företag*: varje organisation, utom en offentlig myndighet, som handlar inom sin oberoende ekonomiska eller yrkesmässiga verksamhet, även om den verksamheten bedrivs av en ensam person,

4) *sen betalning*: betalning som inte skett inom den avtalsenliga eller lagstadgade tidsfristen för betalning och där de villkor som fastställts i artikel 3.1 … har uppfyllts,

5) *ränta vid sen betalning*: lagstadgad ränta vid sen betalning eller ränta till en räntesats som är avtalad mellan företag, om inte annat följer av artikel 7,

6) *lagstadgad ränta vid sen betalning*: enkel ränta vid sen betalning enligt en räntesats som motsvarar summan av referensräntan och minst åtta procentenheter,

…”

6 Artikel 3 i direktiv 2011/7 har rubriken ”Transaktioner mellan företag”. I punkterna 1, 3 och 5 i denna artikel föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska säkerställa att borgenären, vid handelstransaktioner mellan företag, är berättigad till ränta vid sen betalning utan att det krävs en påminnelse om följande villkor är uppfyllda:

a) Borgenären har fullgjort sina avtalsenliga och lagstadgade skyldigheter.

b) Borgenären har inte mottagit det förfallna beloppet i tid, under förutsättning att gäldenären inte är ansvarig för dröjsmålet.

…

3. Om villkoren i punkt 1 är uppfyllda ska medlemsstaterna säkerställa

a) att borgenären är berättigad till ränta vid sen betalning från dagen efter den förfallodag eller den betalningsperiod som fastställs i avtalet,

…

5. Medlemsstaterna ska se till att den betalningsperiod som fastställs i avtalet inte överstiger 60 kalenderdagar, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7.”

7 Artikel 7 i direktiv 2011/7 har rubriken ”Oskäliga avtalsvillkor och bruk”. I punkt 1 i den artikeln föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna ska se till att ett avtalsvillkor eller ett bruk om tidpunkt eller period för betalning … antingen inte är verkställbart eller ger upphov till skadeståndskrav om det är grovt oskäligt mot borgenären.

När det fastställs om ett avtalsvillkor eller ett bruk är grovt oskäligt mot borgenären, på ett sätt som avses i första stycket, ska alla omständigheter i fallet beaktas, inklusive:

…

c) om gäldenären har något objektivt skäl för att avvika … från den betalningsperiod som anges i artikel 3.5 …

…”

Direktiv 2014/25/EU

8 I artikel 3.1 och 3.4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG (EUT L 94, 2014, s. 243) föreskrivs följande:

”1. I detta direktiv avses med *upphandlande myndigheter* statliga, regionala eller lokala myndigheter och offentligrättsliga organ eller sammanslutningar av en eller flera sådana myndigheter eller ett eller flera sådana organ.

…

4. Med *offentligrättsliga organ* menas varje organ som har samtliga följande egenskaper:

a) De har särskilt inrättats för att tillgodose behov i det allmännas intresse, utan industriell eller kommersiell karaktär.

b) De är juridiska personer.

c) De finansieras till största delen av statliga, regionala eller lokala myndigheter, eller av andra offentligrättsliga organ, eller står under administrativ tillsyn av sådana myndigheter eller organ; eller de har ett förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan där mer än hälften av ledamöterna utses av statliga, regionala eller lokala myndigheter, eller av andra offentligrättsliga organ.”

Polsk rätt

9 I artikel 7 i ustawa o. przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (lag om bekämpande av orimliga förseningar vid handelstransaktioner) av den 8 mars 2013 (Dz. U. 2013, position 403), i den lydelse som var i kraft före den 1 januari 2020 (nedan kallad lagen av den 8 mars 2013), föreskrevs följande:

”1. Vid handelstransaktioner, med undantag för transaktioner där gäldenären är ett offentligt organ, ska borgenären, utan anmodan, ha rätt till lagstadgad ränta på grund av dröjsmål vid handelstransaktioner, såvida inte parterna har avtalat om högre ränta, för perioden från den dag då beloppet förföll till betalning till dess betalning sker, om följande kumulativa villkor är uppfyllda:

1) borgenären har fullgjort sin prestation,

2) borgenären har inte erhållit betalningen inom den frist som anges i avtalet.

2. Den betalningsfrist som anges i avtalet får inte överskrida 60 dagar, räknat från den dag då gäldenären mottog en faktura eller en räkning som bekräftar leveransen av en vara eller utförandet av en tjänst, såvida inte avtalsparterna uttryckligen fastställer något annat i avtalet och under förutsättning att det inte är grovt oskäligt gentemot borgenären.

3. Om den betalningsfrist som anges i avtalet överstiger 60 dagar räknat från den dag då gäldenären mottog en faktura eller en räkning som bekräftar leveransen av en vara eller utförandet av en tjänst och det villkor som avses i punkt 2 inte är uppfyllt, ska den borgenär som har fullgjort sin prestation vid utgången av en period på 60 dagar ha rätt till den ränta som avses i punkt 1.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

10 P., ett bolag bildat enligt polsk rätt som är verksamt inom området för utvinning och försäljning av stenkol, ingick flera avtal med A., ett bolag bildat enligt polsk rätt som är verksamt inom området för tillverkning av utrustning för gruvdrift, om leverans av delar till maskiner för gruvdrift (nedan kallade de aktuella avtalen).

11 Vissa av dessa avtal ingicks efter en auktion som anordnades på en webbplats som drevs av P., där avtalsvillkoren hade offentliggjorts. Andra avtal ingicks efter ett (offentligt eller icke-offentligt) anbudsförfarande. I båda fallen har P. ensidigt bestämt villkoren i avtalet mellan parterna, inbegripet betalningsfristen på 120 dagar, vilken började löpa den dag då P. erhöll fakturan.

12 I enlighet med de aktuella avtalen betalade P. 354 fakturor inom 120–122 dagar från mottagandet av dem. Därefter tillställde A. sökanden en sammanfattande redovisningshandling avseende de belopp som bolaget ansåg sig ha rätt till i form av dröjsmålsränta och schablonmässig ersättning för indrivningskostnader.

13 Den 31 december 2021 väckte A. talan vid Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (Distriktsdomstolen i Katowice – Katowice Öst, Polen), som är den hänskjutande domstolen, och yrkade att P. skulle betala ett belopp på 13 702,99 polska zloty (PLN) (cirka 3 100 euro), jämte lagstadgad dröjsmålsränta från den dag då ansökan gavs in till dess att betalning erlagts, samt ett schablonbelopp på 4 473,04 PLN (cirka 975 euro) som ersättning för indrivningskostnader. För perioden från den 61:e dagen räknat från den dag då de aktuella fakturorna överlämnades till den dag då fakturorna faktiskt betalades, beräknade A. dröjsmålsräntan i enlighet med artikel 7.2 i lagen av den 8 mars 2013, genom vilken artikel 3.5 i direktiv 2011/7 har införlivats med polsk rätt.

14 A. har till stöd för sitt yrkande om ränta enligt denna artikel gjort gällande att betalningsfristen på 120 dagar ensidigt hade fastställts av P. i det standardavtal som hade bifogats det på P:s webbplats offentliggjorda förfrågningsunderlaget. Denna frist förhandlades inte vid något tillfälle mellan parterna, utan var en följd av P:s dominerande ställning i avtalsförhållandet. I likhet härmed hade villkoren för att få delta i ett anbudsförfarande ensidigt fastställts av P. Ett av dessa villkor var betalningsfristen på 120 dagar. A. var på grund av sin ekonomiska situation tvungen att ingå de aktuella avtalen, utan att ha lyckats nå en överenskommelse med P. för att minska denna frist till 60 kalenderdagar. Under dessa omständigheter kan ett sådant avtalsvillkor inte anses uttryckligen ha fastställts av avtalsparterna, i den mening som avses i artikel 3.5 i direktiv 2011/7.

15 Den 26 januari 2022 utfärdade kanslichefen vid Sąd Rejonowy Katowice Wschód w Katowicach (Distriktsdomstolen i Katowice – Katowice Öst, Katowice) ett betalningsföreläggande mot P. och biföll A:s ansökan i dess helhet.

16 P. bestred detta föreläggande och bestred den del av räntan som beräknats i enlighet med artikel 7 i lagen av den 8 mars 2013, eftersom fakturorna hade betalats inom den betalningsfrist på 120 dagar räknat från mottagandet av dem som följer av de aktuella avtalen. Enligt P. hade denna

frist godtagits av A., som, efter att ha tagit del av förfrågningsunderlaget och efter att ha valts som avtalspart, ingick flera avtal i vilka bolaget bekräftade nämnda frist. Denna frist kunde enligt P. inte medföra någon skada för borgenären, eftersom denne är säker på att han kommer att sälja sina tjänster, uppbära inkomster och behålla likvida medel.

17 Den hänskjutande domstolen anser att det för att kunna avgöra det nationella målet är nödvändigt att avgöra huruvida fastställandet av den i de aktuella avtalen föreskrivna betalningsfristen, som överstiger 60 kalenderdagar räknat från den dag då fakturan överlämnades till gäldenären, uppfyller det första villkoret i artikel 3.5 i direktiv 2011/7, enligt vilket varje betalningsperiod som överstiger 60 kalenderdagar ”uttryckligen [ska ha] fastställts i avtalet”.

18 Den hänskjutande domstolen har för det första konstaterat att de aktuella avtalsvillkoren, däribland betalningsfristen på 120 dagar, ensidigt har fastställts av P. Den har för det andra påpekat att det enda sättet att angripa dessa villkor, såvitt gäller de aktuella avtalen, vilka ingåtts efter en offentlig upphandling, är att överklaga till ordföranden för Krajowa Izba Odwolawcza (Nationella överklagandenämnden för offentlig upphandling, Polen). A. har emellertid inte gett in något sådant överklagande.

19 Den hänskjutande domstolen anser att det första villkoret i artikel 3.5 i direktiv 2011/7 inte är uppfyllt när en betalningsperiod som överstiger 60 kalenderdagar föreskrivs i ett avtal vars villkor uteslutande fastställts av den ena av avtalsparterna. Enligt samma domstol kan villkoren i ett avtal i allmänhet fastställas av en av parterna, som utformar dem i förväg eller använder sig av ett standardavtal, medan den andra parten endast godtar dem, i likhet med vad som är fallet med ett adhesionsavtal. Enligt nämnda artikel 3.5 är det emellertid uteslutet att en betalningsfrist på 120 dagar kan fastställas på detta sätt. Eftersom en sådan tidsfrist är av undantagskaraktär, bör borgenären åtminstone känna till skälen till att gäldenären önskar fastställa fristen, och ha möjlighet att framföra sina egna argument för att tidsfristen inte ska överstiga 60 kalenderdagar.

20 Den hänskjutande domstolen anser dessutom att den omständigheten, att det är möjligt att vid en nationell myndighet angripa ett villkor avseende en betalningsfrist som överstiger 60 kalenderdagar i ett avtal som ingåtts efter en offentlig upphandling, inte i sig gör att det kan anses att det första villkoret i artikel 3.5 i direktiv 2011/7 är uppfyllt, eftersom ett sådant angripande skulle utmynna i ”ett suveränt beslut av en enhet som inte är part i själva avtalet” om den tillämpliga betalningsfristen.

21 Slutligen anser den hänskjutande domstolen att en sådan tolkning av detta första villkor har stöd i det andra villkoret i artikel 3.5, enligt vilket det uttryckliga fastställandet i avtalet av en betalningsfrist som överstiger 60 kalenderdagar, med avvikelse från huvudregeln att den maximala betalningsfristen är 60 kalenderdagar, inte får vara ”grovt oskäligt gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7 [i detta direktiv]”. Den ekonomiska situation som ska läggas till grund för en sådan bedömning är enligt den hänskjutande domstolen, vad gäller de aktuella avtalen, borgenärens situation vid den tidpunkt då avtalen ingicks.

22 Mot denna bakgrund beslutade Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (Distriktsdomstolen i Katowice – Katowice Öst) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Ska artikel 3.5 i [direktiv 2011/7] tolkas så, att en näringsidkares uttryckliga fastställande av en betalningsperiod som överstiger 60 [kalender]dagar endast får tillämpas på avtal där avtalsvillkoren inte uteslutande bestämts av den ena av avtalsparterna?”

Förfarandet vid domstolen

23 Mot bakgrund av de skriftliga yttranden som har inkommit från parterna och andra berörda som avses i artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol, bland annat i fråga om huruvida P. kan kvalificeras som ”offentlig myndighet” i den mening som avses i artikel 2 led 2 i direktiv 2011/7, begärde EU-domstolen upplysningar från den hänskjutande domstolen, varvid den bad denna att bekräfta att detta bolag utgör ett ”företag” i den mening som avses i artikel 2 led 3 i direktivet och att precisera de kriterier utifrån vilka den gjort denna bedömning. Denna begäran syftade till att avgöra huruvida det nationella målet faktiskt omfattas av tillämpningsområdet för artikel 3.5 i direktivet, som avser transaktioner mellan företag, och inte av tillämpningsområdet för artikel 4.4 i detta direktiv, som avser transaktioner mellan företag och offentliga myndigheter.

24 I sitt svar, som inkom till EU-domstolen den 4 oktober 2023, bekräftade den hänskjutande domstolen att P. utgör ett ”företag” i den mening som avses i nämnda artikel 2 led 3.

Prövning av tolkningsfrågan

Huruvida tolkningsfrågan kan tas upp till prövning

25 Den tyska regeringen har gjort gällande att begäran om förhandsavgörande inte kan tas upp till prövning, eftersom den hänskjutande domstolen inte har visat att det avgörande som den ska meddela i det nationella målet är beroende av svaret på tolkningsfrågan. Enligt denna regering har den hänskjutande domstolen angett att dess avgörande är beroende inte bara av huruvida den betalningsfrist på 120 dagar som föreskrivs i de aktuella avtalen uttryckligen har fastställts, i den mening som avses i artikel 3.5 i direktiv 2011/7, utan även av huruvida en sådan frist är grovt oskälig gentemot borgenären i den mening som avses i denna bestämmelse, utan att emellertid uttala sig härom och utan att hänvisa till denna rättsfråga i sin fråga.

26 Inom ramen för det förfarande för samarbete mellan EU-domstolen och nationella domstolar som införts genom artikel 267 FEUF ankommer det uteslutande på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. När den fråga som ställts avser tolkningen eller giltigheten av en unionsbestämmelse presumeras den följaktligen vara relevant och EU-domstolen är då i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande. En sådan fråga från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen eller giltighetsbedömningen av en unionsbestämmelse inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågeställningen är hypotetisk eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på den fråga som ställts till den (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 november 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Avlägsnande – medicinsk cannabis), C-69/21, EU:C:2022:913, punkt 41, och dom av den 11 januari 2024, Inditex, C-361/22, EU:C:2024:17, punkterna 28 och 29).

27 I förevarande fall undrar den hänskjutande domstolen hur artikel 3.5 i direktiv 2011/7 ska tolkas, för att få klarhet i huruvida ett villkor, i avtal som den hänskjutande domstolen anser kunna likställas med adhesionsavtal, genom vilket gäldenären ensidigt har fastställt betalningsfristen för

fakturor som ska betalas enligt dessa avtal till 120 dagar, i stället för de 60 dagar som föreskrivs i denna bestämmelse, kan anses innebära att ”annat uttryckligen fastställts i avtalet”, i den mening som avses i nämnda bestämmelse, och för att pröva A:s yrkande om betalning av dröjsmålsränta på de belopp som ska betalas enligt dessa avtal.

28 Härav följer att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning.

Prövning i sak

29 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 3.5 i direktiv 2011/7 ska tolkas så, att uttrycket ”annat uttryckligen fastställts i avtalet” i denna bestämmelse utgör hinder för ett avtalsvillkor i vilket det fastställs en betalningsfrist som överstiger 60 kalenderdagar och som ensidigt bestämts av gäldenären.

30 Enligt artikel 3.5 i direktiv 2011/7 ska medlemsstaterna se till att den betalningsfrist som fastställs i avtalet inte överstiger 60 kalenderdagar, om inte annat uttryckligen fastställts i avtalet och under förutsättning att en längre betalningsfrist inte är grovt oskälig gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7 i detta direktiv.

31 Enligt nämnda artikel 3.5 är det således möjligt att avvika från den längsta betalningsfristen på 60 kalenderdagar som föreskrivs i bestämmelsen, under förutsättning att två kumulativa villkor är uppfyllda. För det första ska en sådan frist ha ”uttryckligen fastställts … i avtalet”. För det andra får den sålunda fastställda fristen inte vara ”grovt oskäli[g] gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7” i det nämnda direktivet.

32 Eftersom nämnda artikel 3.5 tillåter avvikelser från den där föreskrivna längsta betalningsfristen på 60 kalenderdagar, ska den tolkas restriktivt (se, analogt, dom av den 13 juni 2024, D. (Konstruktionsfel i motorn), C-411/23, EU:C:2024:498, punkt 26 och där angiven rättspraxis).

33 Vad gäller det första kumulativa villkoret, som är det som är föremål för tolkningsfrågan, konstaterar domstolen att då artikel 3.5 i direktiv 2011/7 inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för att fastställa innebörden och omfattningen av uttrycket ”annat uttryckligen fastställts i avtalet” följer det av såväl kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten som likhetsprincipen att denna innebörd och omfattning normalt ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela Europeiska unionen, vilken ska grundas på inte bara uttryckets lydelse, utan även det sammanhang i vilket den bestämmelse som innehåller detta uttryck förekommer samt ändamålen med bestämmelsen och den unionsrättsakt som den ingår i (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2020, RL (Direktiv om bekämpande av sena betalningar), C-199/19, EU:C:2020:548, punkt 27, och dom av den 1 december 2022, X (Leverans av medicinsk utrustning), C-419/21, EU:C:2022:948, punkt 21).

34 Även om ordalydelsen i artikel 3.5 i direktiv 2011/7 inte i sig gör det möjligt att avgöra huruvida ett villkor, i vilket det fastställs en betalningsfrist som överstiger 60 kalenderdagar i ett avtal vars innehåll ensidigt och i sin helhet har bestämts av gäldenären, kan anses innebära att ”annat uttryckligen fastställts i avtalet”, i den mening som avses i denna bestämmelse, innebär kravet på en uttrycklig bestämmelse emellertid att det, med beaktande av samtliga avtalshandlingar och samtliga villkor i avtalet, ska kunna fastställas att avtalsparterna har uttryckt sin samstämmiga vilja att vara bundna av just det villkor i vilket det fastställs en längsta betalningsfrist som avviker från den frist på 60 kalenderdagar som föreskrivs i nämnda bestämmelse.

35 Enligt artikel 3.5 i direktiv 2011/7 krävs således att parterna vid avtalets ingående gör en samstämmig viljeyttring som går längre än att endast uttryckligen ange en sådan frist i ett avtalsvillkor, oberoende av huruvida det avtal i vilket villkoret ingår helt eller delvis utgör ett adhesionsavtal eller ett liknande avtal.

36 Ett sådant krav kan vara uppfyllt inte bara när ett sådant villkor har varit föremål för individuell förhandling mellan parterna, utan även, bland annat inom ramen för ett adhesionsavtal, när det aktuella villkoret har lyfts fram av en av parterna i avtalshandlingarna på ett sådant sätt att den tydligt skiljs från de övriga villkoren i avtalet och dess undantagskaraktär därigenom framgår, och så att den andra parten således kan godta villkoret med full kännedom om omständigheterna.

37 Denna tolkning av artikel 3.5 i direktiv 2011/7 är förenlig med såväl de allmänna målen med detta direktiv som det mål som eftersträvas med i synnerhet denna bestämmelse.

38 Såsom framgår av artikel 1.1 i direktivet, jämförd med skäl 12 i samma direktiv, syftar direktivet till att bekämpa sena betalningar vid handelstransaktioner och att införa en kulturförändring, så att betalningar i rätt tid blir standard, för att se till att den inre marknaden fungerar väl och därigenom främja särskilt de små och medelstora företagens konkurrenskraft (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2020, RL (Direktiv om bekämpande av sena betalningar), C-199/19, EU:C:2020:548, punkt 35).

39 Det framgår dessutom av skäl 13 i samma direktiv att artikel 3.5 i direktivet ger uttryck för dessa mål, eftersom denna bestämmelse syftar till att på ett effektivt sätt skydda borgenären mot gäldenärens sena betalningar genom att fastställa en betalningsfrist som inte överstiger 60 kalenderdagar, från vilken undantag endast kan göras om de två kumulativa villkor som anges däri är uppfyllda, vilka det erinrats om i punkt 31 ovan.

40 Det ska slutligen erinras om att enligt artikel 3.5 i direktiv 2011/7 ska fastställandet av en betalningsfrist som överstiger 60 kalenderdagar, som följer av en uttrycklig bestämmelse som överenskommits av borgenären och gäldenären, även uppfylla det andra villkoret i denna bestämmelse. Bestämmelsen om en sådan betalningsfrist får således inte vara ”uppenbart oskäli[g] gentemot borgenären i den mening som avses i artikel 7” i direktivet. Det framgår nämligen av skäl 28 i direktivet att direktivet innebär ett förbud mot missbruk av avtalsfriheten som är till borgenärens nackdel. Medlemsstaterna är således enligt artikel 7.1 i direktivet skyldiga att föreskriva att ett villkor som är uppenbart oskäligt antingen inte är får tillämpas eller ger rätt till skadestånd för den skada som borgenären lider till följd av dess tillämpning.

41 Enligt artikel 7.1 andra stycket a–c i direktiv 2011/7 ska, vid bedömningen av huruvida ett avtalsvillkor är grovt oskäligt gentemot borgenären, alla omständigheter i det enskilda fallet beaktas, inklusive varje kraftig avvikelse från gott handelsbruk som strider mot god tro och god sed, produktens eller tjänsternas beskaffenhet, samt, i synnerhet, den omständigheten att gäldenären har något objektivt skäl för att avvika från den betalningsfrist som avses i artikel 3.5 i direktiv 2011/7.

42 Det följer särskilt av sistnämnda krav att oberoende av huruvida gäldenären eventuellt har en dominerande ekonomisk ställning i förhållande till borgenären, garanteras det effektiva skyddet för borgenären, mot att gäldenären utan berättigade skäl använder sig av ett avtalsvillkor som föreskriver en betalningsfrist som överstiger 60 kalenderdagar, fullt ut, trots att detta villkor följer av en uttrycklig bestämmelse som uppfyller de villkor som anges i punkterna 34 och 35 ovan.

43 I förevarande fall har A., med förbehåll för de kontroller som det ankommer på den hänskjutande domstolen att göra, gjort gällande dels att A. aldrig har kunnat förhandla om det villkor om betalningsfrister på 120 dagar som fanns i det standardavtal som bifogats förfrågningsunderlaget som upprättats av P., dels att de aktuella avtalen inte kunde ingås förrän efter det att A hade godtagit de av P. ensidigt fastställda villkoren.

44 Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida det, med beaktande av samtliga avtalshandlingar och samtliga villkor i avtalet, kan fastställas att A. och P. har uttryckt en samstämmig vilja att vara bundna av just de avtalsvillkor som föreskriver en frist som avviker från den betalningsfrist på 60 kalenderdagar som föreskrivs i artikel 3.5 i direktiv 2011/7. Vidare ankommer det på den hänskjutande domstolen att, med beaktande av de omständigheter som anges i artikel 7 i direktivet, pröva huruvida användningen av de sistnämnda villkoren kan vara grovt oskälig gentemot A och, i förekommande fall, låta detta få de följder som föreskrivs i nationell rätt i detta avseende.

45 Av vad anförts följer att den ställda frågan ska besvaras på följande sätt. Artikel 3.5 i direktiv 2011/7 ska tolkas så, att uttrycket ”annat uttryckligen fastställts i avtalet” utgör hinder för att ett avtalsvillkor, i vilket det fastställs en betalningsfrist som överstiger 60 kalenderdagar, ensidigt bestäms av gäldenären, såvida det inte, med beaktande av samtliga avtalshandlingar och samtliga villkor i avtalet, kan fastställas att avtalsparterna har uttryckt en samstämmig vilja att vara bundna av just det aktuella villkoret.

Rättegångskostnader

46 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artikel 3.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner

ska tolkas så,

att uttrycket ”annat uttryckligen fastställts i avtalet” utgör hinder för att ett avtalsvillkor, i vilket det fastställs en betalningsfrist som överstiger 60 kalenderdagar, ensidigt bestäms av gäldenären, såvida det inte, med beaktande av samtliga avtalshandlingar och samtliga villkor i avtalet, kan fastställas att avtalsparterna har uttryckt en samstämmig vilja att vara bundna av just det aktuella villkoret.

Underskrifter